

Laodikiya — Uch raqam

Qoidalar qanday?

Jeff Pippenger

2023-08-30

“Xristianlik nimadan iborat ekanini, haqiqat nima ekanini, biz qabul qilgan imon nima ekanini, Injil qoidalari — bizga eng oliy hokimiyat tomonidan berilgan qoidalar — nimaligini o‘zimiz bilishimiz kerak.” The 1888 Materials, 403.

Bir necha yillar davomida Future for America Vahiyning yetti jamoati nafaqat havoriylar zamonidan to dunyoning oxirigacha bo‘lgan davrda zamonaviy Isroil tarixini ifodalashini, balki bu yetti jamoat Muso zamonidan to Stefaning toshbo‘ron qilinishigacha bo‘lgan qadimgi Isroilni ham ifodalashini ta’kidlab kelgan. Adventizmning kashshoflari bu haqiqatni o‘rgatmaganlar, biroq ular ushbu haqiqatni asoslaydigan tamoyillarni anglaganlar va qo‘llaganlar. Iso boshlanishdanoq oxirni ayon qiladi va qadimgi Isroil zamonaviy Isroilni ifodalaydi. Shunday ekan, zamonaviy Isroilning bashoratli xususiyatlarining bir qismi bo‘lgan har qanday haqiqat qadimgi Isroilda ham mavjud bo‘lgan.

Milleritlar tarixidan oldin yetti jamoat haqidagi an’anaviy nasroniy qarash shundan iborat ediki, ular Yuhanno davrida Kichik Osiyodagi haqiqiy jamoatlarni ifodalagan. An’anaviy qarash, shuningdek, alohida jamoatlarga berilgan nasihat turli jamoatlarga nasroniylik tarixi davomida berilgan muayyan nasihatni ham ifodalashi mumkinligini, va ayni o‘sha nasihatlar hamda ogohlantirishlar alohida masihiylar uchun ham ekanini anglagan. Ular, shuningdek, yetti jamoat shogirdlar davridan to dunyoning oxirigacha bo‘lgan jamoat tarixining yetti davrini ifodalashini ham anglaganlar. Bu qarashlar Milleritlar tarixidan oldin mavjud edi. Uilyam Millerdan oldin mavjud bo‘lgan an’anaviy qarashni tashkil etuvchi yetti jamoat haqidagi ana shu to‘rt anglash Muqaddas Kitobning “tarixiylik” talqiniga asoslangan edi va hozir ham shunga asoslanadi. Xudoning farishtalari Uilyam Millerni aynan o‘sha uslubni qabul qilishga yo‘naltirdilar.

“Osiyodagi yetti jamoat Masih jamoatining uning yetti xil shaklidagi tarixidir: u o‘zining barcha burilishlari va o‘zgarishlari, barcha ravnaqi va musibatlari bilan, havoriylar davridan tortib dunyoning oxirigacha bo‘lgan holatida namoyon bo‘ladi. Yetti muhr — yer yuzining qudratlari va shohlari tomonidan jamoatga nisbatan yuz bergan voqealar, shuningdek ayni davr mobaynida Xudoning O‘z xalqini asraganining tarixidir. Yetti karnay esa yer yuziga, ya’ni Rim saltanatiga yuborilgan yetti o‘ziga xos va og‘ir hukm tarixidir. Yetti kosa esa Papalik Rimiga yuborilgan so‘nggi yetti balodir. Bular bilan birga ko‘plab boshqa voqealar ham qo‘shilgan bo‘lib, irmoqlar singari chatishib, buyuk bashorat daryosini to‘ldirib boradi, toki butunasi nihoyat bizni abadiyat ummoniga olib kirguncha.”

“Men uchun, Vahiy kitobidagi Yuhanning bashoratining rejasi shudir. Va bu kitobni tushunishni istagan kishi, Xudoning Kalomining boshqa qismlarini mukammal darajada bilishi kerak. Bu bashoratda qo‘llanilgan timsollar va metaforalar uning o‘zida hammasi tushuntirib berilmagan, balki ular boshqa payg‘ambarlarda topilishi va Muqaddas Yozuvning boshqa

oyatlarida izohlanishi lozim. Shuning uchun ravshanki, Xudo biror qism haqida aniq bilim hosil qilish uchun ham butunning barchasini o'rganishni maqsad qilgan." William Miller, Miller's Lectures, 2-jild, 12-ma'ruza, 178-bet.

Oqsoqol Uayt Miller tutgan "tarixiylik" qarashiga qo'shiladi va uni qo'llab-quvvatlaydi, biroq u Vahiy kitobiga Miller ko'rganidan ham chuqurroq bir idrokni qo'shdi, chunki Miller muqaddas maskanni aslida qanday bo'lsa, shundayicha tan olmagan edi. U muqaddas maskan deb yer yuzini tushungan edi. Oqsoqol Uayt Iso Vahiy kitobida ifodalangan bashoratlarni taqdim etganida, Masih buni samoviy Oliy Ruhoniy sifatidagi O'z xizmati bilan bog'liq holda qilayotganini anglagan edi.

Yuhanno ortiga burilib, Masihni ko'rganda, U ruhoniyluk liboslarida shamdonlar orasida yurayotgan edi; shamdonlar esa muqaddas joyda joylashgan, demak, bu Uning osmonga ko'tarilishidan keyingi, biroq 1844-yilda Eng Muqaddas Joyga o'tishidan oldingi tarix davriga taalluqlidir. Miller bu haqiqatning ahamiyatini tushungan bo'lishi mumkin emas edi. Tindeyl ham, Lyuter ham, Jon Uiklif ham, ilk islohotchilardan birortasi ham buni tushungan bo'lmas edi. Haqiqat izchil ravishda ochilib boradi, to mukammal kun kelguncha tobora yorqinroq porlab boradi.

"Robinson va Roger Williams shu qadar oliyjanoblik bilan ilgari surgan buyuk tamoyil — haqiqatning izchil ravishda ochilib borishi, hamda masihiylar Xudoning muqaddas Kalomidan porlashi mumkin bo'lgan barcha nurni qabul qilishga doimo tayyor turishlari lozimligi — ularning avlodlari tomonidan ko'zdan qochirildi. Islohot ne'matlarini qabul qilishda shunchalik katta iltifotga sazovor bo'lgan Amerikaning protestant jamoatlari — shuningdek Yevropanikilar ham — islohot yo'lida olg'a intilishda muvaffaqiyatsizlikka uchradilar. Vaqti-vaqti bilan yangi haqiqatni e'lon qilish va uzoq vaqtdan beri saqlanib kelinayotgan xatoni fosh etish uchun bir necha sodiq kishilar ko'tarilgan bo'lsa-da, ko'pchilik Masih davridagi yahudiylar yoki Lyuter zamonidagi papachilar singari, otalari qanday ishongan bo'lsalar, shunday ishonish va ular qanday yashagan bo'lsalar, shunday yashash bilan qanoatlandilar. Shu sababli din yana rasmiyatchilikka tanazzul qildi; va agar jamoat Xudoning Kalomi nurida yurishda davom etganida chetga uloqtirilgan bo'lar edi, degan xatolar va xurofotlar saqlab qolindi hamda ardoqlandi. Shunday qilib, Islohot ilhomlantirgan ruh asta-sekin so'nib bordi, hatto Lyuter davridagi Rim Jamoatida qanday islohotga ehtiyoj bo'lgan bo'lsa, deyarli shunchalik darajada protestant jamoatlarida ham islohotga ehtiyoj tug'ildi. O'sha yerda ham xuddi o'sha dunyoviylik va ruhiy karaxtlik, insonlarning fikrlariga o'xshash ehtirom, hamda Xudoning Kalomi ta'limotlari o'rniga insoniy nazariyalarning qo'yilishi mavjud edi." Buyuk Kurash, 297.

Agar haqiqat tarix davomida bosqichma-bosqich rivojlanib borishi haqidagi haqiqat tan olinmasa, unda aynan shu so'nggi avlodagi har qanday yangi nurning ahamiyatini anglash, ehtimol, imkonsiz bo'lib qolishi mumkin. Inson "haqiqat"ning bosqichma-bosqich ochilib boruvchi tabiatini anglamay qo'ygan zahoti, u avtomatik ravishda urf-odatlar, an'analar va qulagan insoniy yo'l-yo'riqqa tayanishni boshlaydi.

Miller qo'llagan metodologiya havoriylar bilan boshlangan Muqaddas Kitob haqiqatining rivojlanishiga oid guvohlikni taqdim etuvchi butun bashoratli chiziq bo'ylab davom etadigan bir

yo‘l-belgisidir. Biroq, Miller timsolida ifodalangan ushbu yo‘l-belgisida biz oxirida unga mos muqobilni talab etadigan bir boshlanishni topamiz. Ko‘pchilik bu haqiqatlarni hech qachon tushunmaydi, ammo Shayton haqida bunday deb bo‘lmaydi.

Shayton osmondagi isyonidan boshlab haqiqatga va uning rivojlanishiga qarshilik qilib kelgan. Tarixda islohotchilar Muqaddas Kitobni qanday o‘rganish kerakligini aniq tushuna boshlagan nuqtaga yetilganda, Shayton har doimgidek yo‘l tutdi va qalbakilashtirilgan ta‘limotlarni joriy qildi. Uning haqiqatni qalbakilashtirish ishiga doir tarixiy dalillar shuni ko‘rsatadiki, Ribera va Louis de Alcazar kabi iyezuitlar o‘zlarining qalbakilashtirish metodologiyasini ayniqsa Vahiy kitobiga qarshi qaratganlar. “Preterizm” deb ataladigan buzilgan metodologiya ikkinchi va uchinchi asrlarda ana shu soxta metodologiyaning ikki asosiy namoyandasi bilan boshlangan. Ulardan biri Kesariyalik Yevseviy (260–339), ikkinchisi esa Pettau lik Viktorinus (taxminan 304 yilda vafot etgan) edi. Bu dastlabki tarixiy arboblarning har ikkalasi ham Vahiy kitobi Rim imperiyasi davrida, badnom imperator Neron kabi tarixiy shaxslar zamonida bajo keltirilganini ilgari suruvchi metodologiyani targ‘ib qilganlar.

O‘n to‘qqizinchi asrda Buyuk Britaniyadan bo‘lgan John Darby (1800–1882) yana bir shaytoniy uslubiyatni joriy qildi; bu uslubiyat ham biz ilgari aniqlab ko‘rsatgan, Troya oti Injili deb ataladigan Scofield Reference Bible‘ning quyi izohlariga kiritilgan edi. “Dispensatsionalizm” tarixni va Xudoning insoniyat bilan o‘zaro munosabatini alohida davrlarga, ya‘ni “dispensatsiyalar”ga bo‘ladigan, bu davrlarning har birida Xudo O‘z rejasini turlicha tarzda boshqaradi, deb qaraydigan ilohiyotchilik asosidir. Men buni ayni shu o‘rinda qayd etaman, chunki bu Darby o‘zining shaytoniy g‘oyalarini targ‘ib qilgan hududning o‘zidan chiqqan ovozlar orqali Future for America harakatiga kiritilgan yolg‘onlardan biridir. Future for America‘ga hujum qilgan Darby g‘oyalari zamonaviy deb ataluvchi “woke” harakatining falsafasi bilan birga kelgan bo‘lib, u Fransuz inqilobi ifodalagan ayni o‘sha anarxiyani va Sado‘m hamda G‘amo‘ra ifodalagan ayni o‘sha fahsh-beboshlikni targ‘ib qiladi.

Bugungi zamonaviy Adventizm ilohiyotchilari Muqaddas Kitob haqiqatlarini parchalash tizimidan foydalanadilar; ular Muqaddas Kitobni talqin qilishning ikki yoqlama tizimiga tayanib, shu orqali ham Muqaddas Kitobni, ham Bashorat Ruhini zaiflashtirish va inkor etishga urinadilar. Ular odamlarni yoki Muqaddas Kitob tillarining mutaxassislari, yoxud Muqaddas Kitob tarixining mutaxassislari sifatida tasniflaydilar. Shunday qilib, bugungi Adventizm ilohiyotchilari Laodikiya Adventizmining ongini yo Xudoning Kalomini qulagan insonning tarix haqidagi tushunchasiga asoslanib, yo esa qulagan insonning til haqidagi tushunchasiga asoslanib talqin etish orqali boshqaradilar. Siz hozir o‘qiyotgan xabarga hujum qilish uchun ko‘p bor qo‘llanilgan xatoning bu zamonaviy ko‘rinishlari ushbu maqolalarda, Fransuz inqilobi ramziyatini ko‘rib chiqayotganimizda, yanada batafsil yoritiladi. Shayton tirikdir va u o‘z vaqtining oz qolganini biladi. Miller qoidalarining oxirgi qoidasi, ya‘ni o‘n to‘rtinchisi, quyidagi paragraf bilan yakunlanadi.

“Maktablarimizda o‘qitiladigan ilohiyot hamisha qandaydir mazhabparast aqidaga asoslanadi. Bo‘sh bir ongni olib, unga shu turdagi narsani muhrlash mumkindir, ammo bu har doim mutaassiblik bilan yakun topadi. Erkin ong hech qachon boshqalarning qarashlari bilan

qanoatlanmaydi. Agar men ilohiyot bo'yicha yoshlarga ustoz bo'lganimda, avvalo ularning qobiliyati va fikrini bilib olardim. Agar bular yaxshi bo'lsa, ularni Muqaddas Kitobni o'zlari uchun o'rganishga undar va dunyoga yaxshilik qilishlari uchun erkin holda yuboardim. Ammo agar ular da fikr bo'lmasa, men ularni boshqa birovning fikri bilan tamg'alab, peshonalariga mutaassib deb yozar va ularni qullar sifatida yuborar edim!" William Miller, Miller's Works, volume 1, 24.

Yuhanno Vahiy oluvchidan keyingi davrda va Islohot kunlarida, Shayton haqiqiy Injiliy tahlilni chalg'itish va barbod etish uchun soxta bashoratli metodologiyalarni faol ravishda ishlab chiqayotgan edi. Ba'zan ushbu tarixiy haqiqatlarda ko'zdan qochib ketadigan narsa shuki, o'sha shaytoniy metodologiyalarning barchasi bevosita Vahiy kitobidan boshqa hech bir kitobga emas, aynan shu kitobga qaratilgan edi. Shaytoniy chalg'itishning ushbu targ'ibotchilaridan har birining mavzusi ham shu edi. Vahiy kitobi hamisha Shaytonning nishoni bo'lib kelgan. Shayton o'zi qarshi urush olib borishi lozim bo'lgan kitob aynan Vahiy kitobi ekanini biladi. Bu haqiqatni anglaganimizda, unda yana bir ko'zga ko'rinmas voqelikni ham tan olishimiz mumkin; u boshqa bir muhim haqiqat tomonidan xiralashtirilgan.

Iezuitlarning soxta metodologiyasi Rim cherkovining papasi Muqaddas Kitob bashoratidagi dajjol ekanini ravshan anglashning oldini olish uchun mo'ljallangan edi. Har bir protestant islohotchisi bu haqiqatni tanib, uni aniqlab oldi. Shuning uchun, o'tmishda Ribera va Luis de Alkazar kabi kishilarning aniq tarixi og'zaki nutq va nashrlar orqali omma oldida taqdim etilganda, Ribera va Luis de Alkazar kabi kishilarning tarixi "gunoh odami" haqidagi to'g'ri tushunchaning oldini olishga qaratilgan shaytoniy sa'y-harakatlarni ko'rsatish maqsadida ishlatilgan. Bu shaytoniy metodologiyalarning joriy etilishidagi maqsadni fosh etuvchi yozma yoki og'zaki guvohliklar qamrab olgan doirada to'g'ridir, biroq Shayton Rim papasini dajjol deb aniqlaydigan Muqaddas Kitob dalillarinigina emas, balki bundan ham ko'prog'ini yashirishga urinayotgan edi.

Vahiy kitobida shunday haqiqatlar borki, ularning usti soni olti yuz oltmish oltiga teng bo'lgan odam mavzusidan tashqarida turadigan Muqaddas Kitobni talqin qilishning bu soxta tizimlari keltirib chiqargan chalkashlik bilan berkitib qo'yilgan. Ana shu haqiqatlardan biri, yetti jamoat o'zining eng to'liq rivojlanishida tushunilganida ifodalanadigan haqiqatdir, bunga shubha yo'q. Yetti jamoat ichida 2001-yil 11-sentabrda boshlangan va yakshanba qonuni inqirozi bilan yakunlanadigan tarix haqida bevosita so'zlaydigan haqiqatlar mavjud. Shayton bu nurni ko'milgan holda saqlab qolishga intilib kelgan va u Vahiy kitobida joylashgan bir necha haqiqat gavharlarini, nafaqat Rim papasini dajjol sifatida aniqlashni, balki boshqalarini ham xiralashtirish uchun shaytoniy metodologiyalarni ixtiro qilgan.

"Gunoh odami" 538-yilda ochib berilishidan oldin, Yevseviy va Viktorinus kabi kishilar papalik hokimiyatining yuksalishini xiralashtirishga urinish maqsadida Vahiy kitobiga hujum qildilar. Keyinroq tarix davomida Masih O'zining Tiya tiraga bergan va'dasini bajo keltirdi va islohotning tong yulduzini (Uiklifni) paydo qildi, shundan so'ng esa Shayton o'zining shaytoniy ishini himoya qilish va davom ettirish uchun tarixda ko'zga ko'ringan ikki shaxsni maydonga chiqardi. Sinov muddati yopilishidan sal avval, Vahiy kitobining siri muhrdan yechilganda o'z cho'qqisiga yetadigan haqiqatning rivojlanishi ustidagi uzoq davom etgan urush, Miller hech qachon

anglamagan, Opa Uayt ham anglamagan yetti jamoatdan keladigan nurni o‘z ichiga oladi; biroq Miller ham, Bashorat Ruhi ham yangi nurni qo‘llab-quvvatlashi osongina ko‘rsatib berilishi mumkin, chunki yangi nur hech qachon eski nurga zid bo‘lmaydi.

“Bizda haqiqat borligi — bu haqiqatdir, va biz larzaga keltirib bo‘lmaydigan pozitsiyalarni qat’iyat bilan mahkam tutishimiz kerak; ammo Xudo yuborishi mumkin bo‘lgan har qanday yangi nurga shubha bilan qaramasligimiz va: Darhaqiqat, biz shu paytgacha qabul qilib kelgan va unda qaror topgan eski haqiqatdan ortiq yana biror nurga muhtoj ekanimizni ko‘rmayapmiz, demasligimiz kerak. Biz shu pozitsiyada turar ekanmiz, Sodiq Guvohning guvohligi bizning holatlarimizga o‘z tanbehini qo‘llaydi: ‘Va bilmaysanlarki, sen badbaxt, nochor, kambag‘al, ko‘r va yalang‘ochsan’. O‘zini boy, mol-dunyosi ko‘paygan va hech narsaga muhtoj emas, deb his qiladiganlar Xudo oldidagi o‘zlarining haqiqiy holatiga nisbatan ko‘rlik holatidadirlar, va ular buni bilmaydilar.” Review and Herald, August 7, 1894.

Yangi nurni sinashning asosiy mezoni — u o‘rnatilgan haqiqatga zid keladimi-yo‘qmi va asosiy haqiqatlarni qo‘llab-quvvatlaydimi-yo‘qmi, shudir.

“Xudoning qudrati nima haqiqat ekanligi haqida guvohlik berganida, o‘sha haqiqat abadiy haqiqat sifatida turmog‘i lozim. Xudo bergan nurga zid bo‘lgan keyingi taxminlarga o‘rin berilmasligi kerak. Muqaddas Yozuvning o‘zlari uchun haqiqat bo‘lib tuyuladigan, ammo aslida haqiqat bo‘lmagan talqinlari bilan odamlar chiqib keladilar. Bu zamon uchun bo‘lgan haqiqatni Xudo bizga imonimizning poydevori sifatida bergan. Nima haqiqat ekanini U O‘zi bizga o‘rgatgan. Biri chiqadi, keyin yana boshqasi, Xudo O‘z Muqaddas Ruhining namoyishi ostida bergan nurga zid bo‘lgan yangi nur bilan chiqadi.” Selected Messages, 1-kitob, 162.

Vahiy kitobi unda jamlangan xabarlarini Yuhanno qalamga olgan paytdan boshlab, Shaytonning hujum nishoni bo‘lib kelgan. Iso shunday dedi:

Ammo ko‘zlaringiz baxtlidir, chunki ular ko‘radi; quloqlaringiz ham, chunki ular eshitadi. Zero, sizlarga chinini aytaman: ko‘p payg‘ambarlar va solih kishilar sizlar ko‘rayotgan narsalarni ko‘rishni orzu qilganlar, ammo ko‘rmaganlar; sizlar eshitayotgan narsalarni eshitishni orzu qilganlar, ammo eshitmaganlar. Matto 13:16, 17.

Ko‘rish va eshitishga bog‘langan baraka — Iso Masihning Vahiyidagi xabarni tushunish barakasidir. Yuhanno xabarni ko‘radigan va eshitadigan “oxirgi kunlar”dagilarni ifoda etganida, u farishta Jabroilga sajda qilish uchun yiqildi, farishta esa darhol Yuhannoga bunday qilmaslikni bildirdi.

Va men, Yuhanno, bu narsalarni ko‘rdim va eshitdim. Eshitib va ko‘rib bo‘lganimdan keyin, menga bu narsalarni ko‘rsatgan farishtaning oyoqlari oldida sajda qilish uchun yiqildim. Shunda u menga dedi: “Bunday qilma; chunki men sening hamkor qulingman, payg‘ambar bo‘lgan birodarlaringning ham, ushbu kitobning so‘zlarini saqlovchilarning ham hamrohi quliman. Xudoga sajda qil.” Vahiy 22:8, 9.

Jabroil ham, Yuhanno ham yaratilgan mavjudotlardir; ular faqat Yaratganga sajda qilishlari lozim. Ko‘plab payg‘ambarlar va solih kishilar, hatto farishtalar ham, Dunyoning oxirida yana takrorlanadigan Yarim Tun Nidosining xabarini “ko‘rish” va “eshitish”ni orzu qilganlar.

“Masih dedi: ‘Ko‘zlaringiz baxtlidir, chunki ular ko‘radi; quloqlaringiz ham baxtlidir, chunki ular eshitadi. Zero, sizlarga chinini aytaman: ko‘p payg‘ambarlar va solih kishilar sizlar ko‘rayotgan narsalarni ko‘rishni orzu qilganlar, ammo ko‘rmaganlar; sizlar eshitayotgan narsalarni eshitishni orzu qilganlar, ammo eshitmaganlar’ [Matthew 13:16, 17]. 1843 va 1844 yillarda ko‘rilgan narsalarni ko‘rgan ko‘zlar baxtlidir.”

“Xabar berildi. Va xabarni qayta takrorlashda hech qanday kechikish bo‘lmasligi kerak, chunki zamonning alomatlari ro‘yobga chiqmoqda; yakunlovchi ish ado etilishi lozim. Qisqa vaqt ichida buyuk bir ish amalga oshiriladi. Yaqinda Xudoning tayiniga binoan shunday bir xabar beriladiki, u baland faryodga aylanib boradi. Shunda Doniyor o‘z qismida turib, o‘z guvohligini beradi.” Manuscript Releases, 21-jild, 437.

Solih odamlar (Yuhanno) va ularning hamxizmatkorlari (farishtalar) ko‘rishni istagan narsa, Adventizmning oxirida, yer Xudoning ulug‘vorligi bilan yoritiladigan paytda, Yarim tun faryodining yakuniy bajo kelishi edi. Oxirgi yomg‘irdagi qudratning o‘sha yakuniy namoyoni Iso Masihning Vahiyining muhrdan ochilishi orqali yuzaga keltiriladi.

Bu najot haqida sizlarga keladigan inoyatni oldindan bashorat qilgan payg‘ambarlar surishtirib, sidqidildan izlaganlar. Ularning ichidagi Masihning Ruhi Masihning chekadigan azob-uqubatlari va shundan keyin keladigan ulug‘vorlik haqida oldindan guvohlik berganida, qaysi yoki qanday zamonni nazarda tutayotganini ular izlab-surishtirganlar. Ularga ayon qilindiki, ular bu narsalarda o‘zlariga emas, balki sizlarga xizmat qilganlar; bu narsalar esa endi sizlarga osmondan yuborilgan Muqaddas Ruh ila Xushxabarni va‘z qilganlar tomonidan ma‘lum qilindi; farishtalar ham bu narsalarga nazar solishni orzu qiladilar. Shuning uchun aqlingizning bellarini bog‘lang, hushyor bo‘ling va Iso Masihning zohir bo‘lishida sizlarga keltiriladigan inoyatga to oxirigacha umid bog‘lang. 1 Butrus 1:10–13.

Payg‘ambarlar, solih insonlar va farishtalar “inoyat” yoki Xudoning qudrati Tungi Nido yakuniy bajo bo‘lishi chog‘ida to‘kiladigan zamonda yashashni orzu qilganlar. Xudoning yaratuvchi qudrati bo‘lgan o‘sha “inoyat” Iso Masihning Vahiyi muhrdan yechilganda insonlarga yetkaziladi. Shayton Xudoning yaratuvchi qudratini Uning xalqiga yetkazish yo‘li Vahiy kitobida muhrdan yechilgan xabar orqali amalga oshirishini biladi; shu bois u Vahiy kitobida mujassam bo‘lgan nurni chalkashtirish, bostirish va yashirish uchun o‘zining eng oliy sa‘y-harakatini sarflagan. O‘sha nur shunchaki gunoh odamini aniqlab berish emas, chunki bu haqiqat asrlar muqaddam barcha protestant islohotchilari tomonidan to‘liq hujjatlashtirilgan.

Men Rabbiiy kunida Ruhda edim, va orqamdan karnay sadosiga o‘xshash baland bir ovozni eshitdim; u shunday der edi: “Men Alfa va Omega, birinchi va oxirgiman; ko‘rganingni kitobga yoz va Osiyodagi yetti jamoatga yubor: Efesga, Smirnaga, Pergamga, Tiyyatiraga, Sardisga, Filadelfiyaga va Laodikiyaga.” Men o‘zim bilan gaplashayotgan ovozni ko‘rish uchun o‘girildim. O‘girilib, yetti oltin shamdonni ko‘rdim; yetti shamdon o‘rtasida esa Inson O‘g‘liga o‘xshash Bir zot bor edi; U oyoqlarigacha tushgan kiyim kiygan va ko‘kragi uzra oltin kamar bilan bog‘langan edi. Uning boshi va sochlari jundek, qordek oppoq edi; ko‘zlari esa olov alangasidek; oyoqlari o‘choqda qizdirilgandek tovlangan toza misga o‘xshar edi; ovozi esa ko‘p suvlar shovqinidek edi. Uning o‘ng qo‘lida yetti yulduz bor edi; og‘zidan o‘tkir

ikki qirrali qilich chiqardi; chehrasi esa butun qudrati bilan porlayotgan quyosh kabi edi. Uni ko'rganimda, oyoqlari ostiga o'likdek yiqildim. U o'ng qo'lini mening ustimga qo'yib, menga dedi: "Qo'rqma; Men birinchi va oxirgiman. Men tirik Zotman, o'lgan edim; va mana, abadulabad tirikman, Omin; do'zax va o'lim kalitlari Menda bor. Endi ko'rgan narsalaringni, hozir bor bo'lgan narsalarni va bundan keyin sodir bo'ladigan narsalarni yoz." Vahiy 1:10–19.

Adventizm "tarixiylik" metodologiyasini tutib turgan paytda, ular Vahiy kitobining ikkinchi va uchinchi boblaridagi barcha jamoatlar oxirgi jamoatda takrorlanishini tan olgan edilar. Afsuski, o'n to'qqizinchi asrning oxiriga kelib, Shayton allaqachon Adventizmning ko'zlarini muqaddas metodologiyaga, "bashoratning ulug' haqiqatlari omonatining saqllovchilari" sifatidagi o'z mas'uliyatlarining himoyasiga va amaliyotiga nisbatan yuma boshlagan edi. Hatto Adventizmda metodologiya chetga surib qo'yilayotgan bir paytda ham, muqaddas metodologiyani qo'llaganlar bor edi. Biz Patmos ko'ruvchisining hikoyasi kitobidan Laodikiya tarixiga barcha jamoatlarni tatbiq etish bashoratning haqqoniy qo'llanilishi ekanining guvohi sifatida foydalanamiz. Quyidagilar men nazarda tutayotgan fikrni ko'rsatadigan o'sha kitobdan olingan parchalaridir.

"Shuni yodda tutish kerakki, Efes, Smirna va Pergamosning tajribasi Masihning ikkinchi kelishidan oldingi so'nggi jamoatda takrorlanadiganidek, Tiyyatiraning tarixi ham so'nggi avlodda o'z muqobiliga ega bo'ladi." Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Haskell to'g'ri ta'kidlaydiki, dastlabki to'rtta jamoatning tajribasi takrorlanadi yoki u aytganidek, "oxirgi avlodda o'ziga mos muqobilini topadi."

"U sinovni qo'lladi, biroq hammasi dunyo o'z Najotkorini qarshi olishi lozim bo'lgan vaqt sifatida 1843 yilni ko'rsatardi. Endi Masihning birinchi kelishi paytidagi xalqning holati takrorlanayotgan edi." Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75.

Haskell Uilyam Millerning 1843-yilni Masihning Ikkinchi Kelishi deb belgilagani haqida so'z yuritir ekan, birinchi kelishning shart-sharoitlari millerchilar davrida takrorlanganini ta'kidlaydi. Haskell haq edi, va Sister White Millerning o'zi Yahyo cho'mdiruvchi tomonidan ifodalanganini tasdiqlaydi.

"Yahyo Cho'mdiruvchi Isoning birinchi kelishini e'lon qilib, Uning kelishi uchun yo'l tayyorlagani kabi, Uilyam Miller va unga qo'shilganlar ham Xudoning O'g'lining ikkinchi kelishini e'lon qildilar." *Early Writings*, 229.

Haskell hatto shuni ham ta'kidlaydiki, Pergamos tarixi davrida (xristianlikning butparastlik bilan murosasini ifodalovchi uchinchi jamoat), beshinchi jamoat bo'lgan Sardisning tarixi takrorlangan.

"Pergam tarixida shunday bir davr bo'lganki, o'sha paytda masihiylik butparastlikni o'lgan deb o'ylagan; ammo aslida esa, go'yoki mag'lub etilgan din g'alaba qilgan edi. Cho'qintirilgan butparastlik jamoat ichiga kirib keldi. Sardis kunlarida bu tarix yana takrorlandi." Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75, 76.

Sardis uyg'onib, papalikning shaytoniy safsatalariga qarshi norozilik bildirgan Islohot davridagi jamoat edi, biroq o'z ishini yakunlamasidan oldinyoq ular allaqachon Rimga qayta boshlagan edilar. Ular Pergamos jamoati kabi papalizm o'lik, deb o'yladilar, ammo aslida u hanuz tirik edi.

Haskell, shuningdek, qoldiq jamoat ustiga “o‘tgan barcha asrlarning to‘plangan nurlari” porlashini ham ta’kidlaydi.

“Mana shu oxirgi jamoatga — qoldiqka — barcha o‘tgan asrlarning jamlangan nurlari porlaydi.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Men Haskell yetti jamoat orqali ifodalangan taraqqiy etuvchi tarix qadimgi Isroil tarixida ham bajo keltirilganini anglagan, deb aytmayapman, biroq u, shubhasiz, “o‘tgan barcha asrlarning jamlangan nurlari” “so‘nggi jamoat” ustiga “porlaydi”, deb yozganida, o‘sha haqiqatni tasdiqlaydi. Qadimgi Isroil “o‘tgan asrlar”ning “nurlari” tarkibiga kiradi. Va garchi u qadimgi Isroil tarixidagi yetti jamoat timsolini tanib olish uchun zarur bo‘lgan tamoyillarni qo‘llab-quvvatlasa-da, men bu timsollarda ifodalangan o‘xshashliklarni u qanchalik chuqur anglaganiga ishonchim komil emas. Shuningdek, men u yetti jamoat orqali ifodalangan tarixlarning bundan ham muhimroq bir jihatini — biz hozir yo‘nalayotgan jihatni — anglamaganiga ham aminman.

Bu haqiqatni keyingi maqolamizda ko‘rib chiqamiz.